

Krigens regler

Af Henrik Tjørnelund

"En af de første Dage laa vi i Bivuak ved et af de østlige Forter ved Lüttich. Det var det første Møde med Grave af vore faldne Kammerater. Det gør jo et vemodigt Indtryk paa en, første Gang man staar ved Hvilestedet for saa mange unge tapre Landsmænd. Den belgiske Civilbefolkning var meget fjendtligsindet mod os, og flere Nætter i Træk blev vi beskudte af dem, naar vi laa og sov. Men det endte jo med, at de nærmeste Huse, hvorfra der var bleven skudt paa os, blev afbrændte, og folk, der var i Besiddelse af Vaaben, fik at mærke, hvad det betyder at skyde paa Soldater."

Skrevet af en ung Nordslesviger i byen Noyon, Frankrig, d. 24.10.1914¹

Historien viser os, at der i krige sker grusomme overgreb, som ofte ikke var en del af de krigsførende parters oprindelige planer for krigens forløb. Overgrebene sker ofte ikke alene på de kæmpende soldater, men også i høj grad på uskyldige civile der bliver fanget i kampzonerne. I forbindelse med Danmarks krigsførelse i Afghanistan og Irak har nyhedsmedierne berettet om flere tilfælde hvor vestlige tropper enten har udleveret fanger til tortur og henrettelse, eller endog selv har begået overgrebene. Hvor mange civile irakere og afghanere der er døde som følge af kamphandlinger hvor de bor, er dog ikke noget der berettes om i pressen. Kun de færreste kender ikke de skræmmende fotografier fra Iraks Abu Ghraib fængsel, hvor de amerikanske troppers adfærd overfor irakiske fanger vidnede om krigens forrående effekt på soldaterne.¹ Eller scenerne i den danske dokumentarfilm Armadillo, hvor unge danske soldater er i kamp mod en ikke-uniformeret fjende der gang på gang angriber og derefter forsvinder blandt civilbefolkningen. Dokumentarfilmen vakte debat, blandt andet på grund af soldaternes forråede adfærd og sprogbrug. Ord som

Soldater i skyttegrav
Kilde: Sønderborg Slot,
Museum Sønderjylland

¹ Videnskab.dk. *Soldater og overvågning, del 2: Soldater, chok-billeder og pornografi*. 12.november 2010: http://www.videnskab.dk/content/dk/blogs/filmbloggen/soldater_og_overvagning_del_2_soldater_chok-billeder_og_pornografi

likvidering faldt ikke i god jord hjemme i det fredelige Danmark. Omvendt var responsen fra det danske forsvar ofte lige så tankevækkende: "Det er meget dygtige soldater. Men sproget kan virke meget voldsomt, når man sidder hjemme i sofaen og hører det, men det er *værkstedssprog*(min kursivering)".² Talsmandens brug af ordet *værkstedssprog* opfattes formodentlig lige så negativt som ordet *likvidering* af den danske offentlighed, for det antyder en langt mere familiær omgang med koncepterne død og drab end vi bryder os om. Men hvad er det da der sker derude når de danske soldater drager i krig? Og hvorfor reagerer offentligheden så overrasket over den vold og død vi er vidne til i dokumentarfilm som *Armadillo*? Ved at inddrage historien kan vi muligvis blive klogere, og lære noget om os selv og krigens væsen.

I Første Verdenskrig begyndte de krigsførende magter hurtigt at berette om modstandernes overgreb. Propaganda blev et flittigt brugt våben på begge sider af fronten blandt andet med henblik på at styrke egne soldaters kampiver og hjemmefronternes lyst til at støtte krigsindsatsen. Især én periode fik sat den kejserlige tyske hær i et endog meget dårligt lys: Den tyske hær indledte Første Verdenskrigs kampe med at overskride den belgiske og franske grænse, ifølge retningslinjerne i den såkaldte *Schlieffen-plan*. Planen, der var opkaldt efter dens skaber, den i 1909 afdøde tyske generalstabschef Alfred Schlieffen, gik kort beskrevet ud på at tyngden af den tyske hær skulle omgå det franske forsvar ved at invadere fra nord via det neutrale Belgien. Efter den tyske indmarch i Belgien rejste der sig voldsomme protester i de udenlandske medier, og beretninger om tyske overgreb på civile belgiere begyndte at florere. Selvom overgrebene i omfang ikke tåler sammenligning med det der blev begået under Anden Verdenskrig, var der for 1914 tale om et omfang som vakte opsigt.

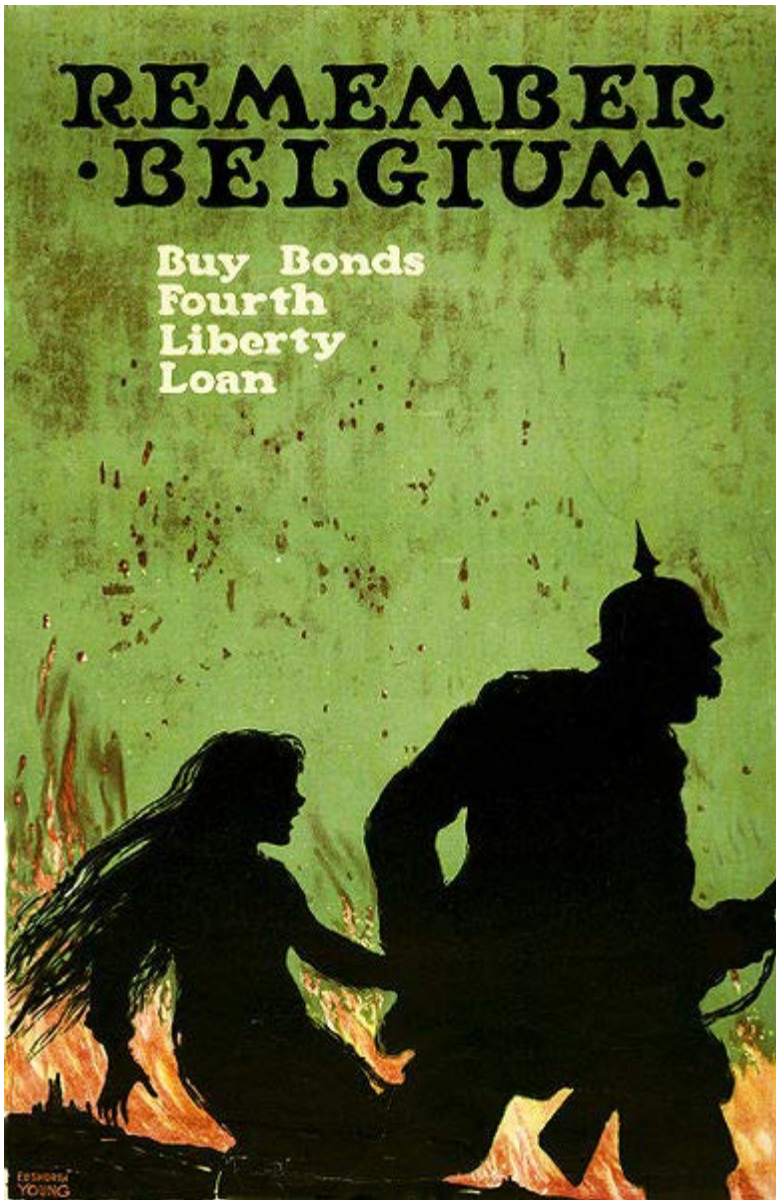
Iblandt de tyske enheder som begik overgrebene var der flere hvor sønderjyder deltog, blandt andet den 18. Reservedivision. Historiker Claus Bundgård Christensen skriver om en episode i den belgiske by Louvain, i slutningen af august 1914, at: "Da overgrebene aftog den 28. august, var 248 civile dræbt, og omkring 2000 bygninger stod tilbage som sodsværtede ruiner. Det var dog ikke kun i Louvain, at enhederne fra 18. Reservedivision var involveret i aktioner af denne karakter. Ved den lille by Buken, lidt over 10 kilometer fra Louvain, skulle Reserveregiment 84 og 86 sikre overgangen ved en nærliggende kanal(..) Snart begyndte de forskellige kompagnier at gå i stilling, da man var klar over, at der var fjendtlige styrker i området. De første skud udløste vild forvirring, da de tilsyneladende kom fra Buken, som var passeret kort forinden. I enhederne var man ikke i tvivl om, hvad der gik for sig. Kompagnierne mente sig angrebet af beboerne. Byen blev herefter stukket i brand og et ukendt antal civile dræbt."³ Omfanget af disse overgreb er aldrig blevet endeligt fastslået, men de blev hurtigt til et emne i den fjendtlige propaganda, som det fremgår af nedenstående plakat, der i 1917 skulle overbevise amerikanerne om det moralsk rigtige i at støtte den amerikanske hærs kamp i Europa ved at købe *Krigsobligationer*. Overgrebene, der i starten af august 1914 i kilderne fremstår som spontane gengældelsesaktioner mod såkaldte *friskytter*(hvilket var betegnelsen for civile der kæmpede ulovligt), bliver efter den 18. august til centralt forordnede, målrettede tyske aktioner mod civile mål.⁴

² Politiken d. 16.

maj 2010. *Forsvaret undersøger mulige likvideringer*. <http://politiken.dk/indland/ECE972832/forsvaret-undersoeger-mulige-likvideringer/>

³ Christensen, Claus B. 2010. 1914-1918 Danskere på Vestfronten. Side 58ff. Gyldendal, København

⁴ Christensen, Claus B. 2010. Side 64ff.

Amerikansk propagandaplakat
fra 1918

Kilde:

**LIBRARY OF
CONGRESS**